

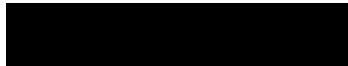

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Departament Kształcenia Ogólnego
DKO-WPP.053.7.2025.JS

Warszawa, 27 czerwca 2025 r.

Pani

Szanowna Pani,

odnosząc się do treści petycji *w sprawie wprowadzenia do podstawy programowej szkół podstawowych i średnich obowiązkowych zajęć edukacyjnych poświęconych problematyce hejtu oraz przemocy w sieci*, skierowanej do Ministerstwa Edukacji Narodowej, uprzejmie informuję, że ww. tematyka jest uwzględniona w podstawie programowej kształcenia ogólnego i realizowana na wielu zajęciach edukacyjnych.

Począwszy od edukacji przedszkolnej, dzieci m.in. uczą się rozpoznawania i nazywania podstawowych emocji, radzenia sobie z ich przeżywaniem, szanowania emocji innych osób, szacunku wobec innych osób, nawiązywania relacji rówieśniczych, rozumienia przynależności do grupy, stosowania zwrotów grzecznościowych, przyjmowania konsekwencji swojego zachowania, respektowania zasad zabawy w grupie, współdziałania, rozpoznawania wartości związanych z umiejętnościami i zachowaniami społecznymi, respektowania praw i obowiązków swoich oraz innych osób.

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej ma na celu wprowadzanie uczniów w świat wartości, w tym ofiarności, współpracy, solidarności, altruizmu i szacunku dla tradycji, wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych, sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia (rodzina, przyjaciele), a ponadto wzmacnianie poczucia tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej, regionalnej i etnicznej oraz formowanie u uczniów poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych osób. Ww. postawy uczniów są wzmacniane i rozwijane również w trakcie edukacji w szkołach ponadpodstawowych.

Szkoła kształtuje postawy uczniów oparte na tolerancji i wzajemnym szacunku, realizuje cele kształcenia i treści nauczania określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego oraz działania wychowawczo-profilaktyczne zapisane w programie wychowawczo-profilaktycznym szkoły (działania te są ustalane na podstawie przeprowadzanej corocznie diagnozy potrzeb). Szkoły przestrzegają praw człowieka oraz wspomagają wychowawczą rolę rodziny.

Natomiast, jeżeli zaistnieje sytuacja niestosownego zachowania, przemocy, agresji, dyskryminacji, obowiązkiem poszczególnych osób odpowiedzialnych za edukację i wychowanie (nauczyciela, dyrektora, kuratora oświaty) - jest właściwa reakcja w danej chwili oraz zaplanowanie procesu naprawczego.

Przepisy prawa oświatowego wprost zobowiązują nauczyciela¹ do dbałości o kształtowanie u uczniów postaw moralnych i obywatelskich zgodnie z ideą demokracji, pokoju i przyjaźni między ludźmi różnych narodów, ras i światopoglądów.

Obowiązująca podstawa programowa umożliwi nauczycielom omawianie treści nauczania z zakresu szeroko rozumianej edukacji społecznej i obywatelskiej, w tym zapobiegania przemocy, w szczególności na lekcjach *języka polskiego, filozofii, historii, wiedzy o społeczeństwie, etyki, wychowania fizycznego*.

Na przykład, w podstawie programowej przedmiotu wiedza o społeczeństwie, w dziale *Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów* wskazuje się treści nauczania dotyczące godności ludzkiej i praw, które przysługują każdemu człowiekowi, postaw obywatelskich, działania w życiu społecznym, rozpoznawania przypadków łamania praw człowieka, problemów społeczno-politycznych na poziomie lokalnym, państwowym, europejskim i globalnym, możliwości ich rozwiązania. Dział *Komunikowanie i współdziałanie* przewiduje natomiast rozwijanie umiejętności dyskusowania, prezentowania stanowiska na forum publicznym, okazywania szacunku wobec odmiennych poglądów, współpracy w grupie, z uwzględnieniem podziału zadań oraz wartości obowiązujących w życiu społecznym, korzystania z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego.

W ramach przedmiotu *historia* w naturalny sposób kształtowane są takie wartości, jak prawda, sprawiedliwość, dobro, wolność, solidarność, odpowiedzialność, odwaga, krytycyzm, ale także tolerancja, tożsamość i kultura.

Natomiast, w podstawie programowej przedmiotu *etyka* wyodrębniony został obszar *Człowiek wobec innych ludzi*, który zawiera m.in. treści dotyczące szacunku, wyrozumiałości, miłości, wielokulturowości, solidarności i praw człowieka. Uczniowie poznają, czym jest szacunek, przyjaźń, życzliwość, altruizm, bezinteresowność, empatia, zaufanie, nietykalność osobista, tolerancja, dobro wspólne, współdziałanie, sprawiedliwość, praworządność.

Treści nauczania zawarte w podstawie programowej, co do zasady, formułowane są z zachowaniem kryterium ogólności. Rozwinięcia i uszczegółowienia tych treści dokonuje nauczyciel w programie nauczania, który jest realizowany na zajęciach edukacyjnych z uczniami. W programie nauczania mogą znaleźć się (i być z uczniami omawiane na różnych lekcjach) również treści nauczania wykraczające poza zakres treści podstawy programowej - zawsze jednak muszą być one dostosowane do możliwości i potrzeb uczniów, którzy będą je realizowali.

Dodatkowo, obowiązek poruszania istotnych problemów społecznych, w tym np. zapobiegania przemocy w Internecie - wprowadzono podczas zajęć z wychowawcą od roku szkolnego 2020/2021. O tym, jakie szczegółowe tematy omawiane są podczas zajęć z wychowawcą, decyduje każdorazowo wychowawca, mając na uwadze potrzeby konkretnej grupy uczniów, a także problemy sygnalizowane przez dyrektora szkoły, nauczycieli, rodziców. Realizacja wskazanej tematyki może odbywać się z udziałem zaproszonych specjalistów w danej dziedzinie, wolontariuszy, przedstawicieli stowarzyszeń i innych organizacji. Niezależnie od tego, szkoła zawsze może zorganizować dodatkowe zajęcia edukacyjne dotyczące wybranej tematyki, w tym np. rozwijania umiejętności interpersonalnych uczniów i przeciwdziałania przemocy.

Natomiast już od roku szkolnego 2025/2026 w szkołach zostaną wprowadzone **dwa nowe przedmioty – edukacja obywatelska** – w szkołach ponadpodstawowych (obowiązkowa) oraz **edukacja zdrowotna** – w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych (nieobowiązkowa).

¹ Art. 6 pkt 5 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2019 r. poz. 2215).

Głównym celem podstawy programowej w zakresie przedmiotu edukacja obywatelska jest przygotowanie uczniów do świadomego i odpowiedzialnego zaangażowania obywatelskiego w społeczeństwie demokratycznym. Przedmiot buduje i wzmacnia postawy patriotyczne młodych ludzi oparte na poczuciu tożsamości i dumie z przynależności do wspólnoty, trosce o małą i dużą ojczyznę, poczuciu odpowiedzialności za jej kształt. Równolegle przedmiot kształtuje otwartość i szacunek wobec innych, empatię i solidarność z innymi oraz zaangażowanie na rzecz dobra wspólnego. Celem nowego przedmiotu jest m.in. uczenie szacunku dla opinii innych osób. Uczeń powinien rozumieć i szanować perspektywę oraz opinie innych osób, rozpoznawać kwestie kontrowersyjne lub sporne, prezentować własne zdanie z szacunkiem do odmiennych opinii i w dialogu poszukiwać porozumienia. Ważną umiejętnością, która będzie rozwijana na zajęciach edukacji obywatelskiej jest prowadzenie z szacunkiem dla innych dialogu w kwestiach spornych. Nauczyciel ma także możliwość zrealizowania wybranych przez siebie treści fakultatywnych (spośród wskazanych w podstawie programowej), w tym np. wskazania i omówienia z uczniami podstawowych sposobów ochrony własnych danych osobowych oraz wyjaśnienia form naruszania dóbr osobistych, szczególnie w Internecie.

Na przykład, w ramach *Działu I. Ja i społeczeństwo*, uczeń opisuje dynamikę relacji grupowych i międzygrupowych, w tym zjawiska konformizmu i nonkonformizmu, rozpoznaje przykłady stereotypów i uprzedzeń oraz dyskryminacji, w tym mowy nienawiści, a także reaguje na ich przejawy w swoim otoczeniu (w tym np. w Internecie).

Natomiast podstawa programowa edukacji zdrowotnej uwzględnia tematykę odpowiedzialnego pełnienia ról społecznych i budowania relacji opartych na wartości zdrowia, godności, szacunku i tolerancji na wszystkich etapach życia. Podstawa programowa w zakresie przedmiotu edukacja zdrowotna obejmuje dziesięć działów, które odzwierciedlają sfery funkcjonowania człowieka.

W ramach *Działu V. Zdrowie psychiczne* uczniowie będą się uczyć, jak dbać o dobrostan psychiczny i emocjonalny, w tym poczucie własnej wartości i skuteczności, omawiać pojęcie przemocy; wymieniać przykłady zachowań przemocowych, w tym przemoc fizyczną, psychiczną, rówieśniczą i cyberprzemoc; omawiać sposoby reagowania na przemoc i wskazywać miejsca, w których można szukać pomocy, będąc osobą doświadczającą przemocy lub jej świadkiem, omawiać zagadnienie komunikacji werbalnej i niewerbalnej oraz ich znaczenie w relacjach interpersonalnych, w tym rówieśniczych, rodzinnych i innych; rozwijać umiejętności komunikacyjne, wskazywać miejsca uzyskania pomocy psychologicznej, psychoterapeutycznej i psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży, w tym telefony zaufania; omawiać sytuacje wymagające reakcji osób dorosłych; wyjaśniać pojęcia, w tym koleżeństwo, przyjaźń, a także rozpoznawać niewłaściwe zachowania w tych relacjach.

W ramach *Działu VI. Zdrowie społeczne* uczniowie będą uczyć się, jak budować relacje interpersonalne oparte na otwartości, zaufaniu i podmiotowości w otoczeniu rodzinnym, szkolnym, rówieśniczym i lokalnym, omawiać sposoby rozwiązywania problemów i konfliktów, w tym alternatywne metody rozwiązywania sporów, w szczególności mediacje.

W ramach *Działu I. Wartości i postawy* uczniowie będą uczyć się, jak kształtować postawy i wartości związane z godnością, szacunkiem oraz prospołecznym podejściem do zdrowia i troską o środowisko naturalne; rozumieć, że godność człowieka stanowi fundamentalną wartość na wszystkich etapach jego życia; potrafić w imię godności i ludzkiego szacunku akceptować człowieka bez względu na jego indywidualne cechy, choroby, niepełnosprawności.

W ramach *Działu X. Internet i profilaktyka uzależnień* uczniowie uczą się m.in., jak identyfikować zachowania ryzykowne u siebie i innych osób w zakresie szkodliwego korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Dodać należy, że od wielu lat Ośrodek Rozwoju Edukacji, jednostka nadzorowana przez MEN, realizuje działania, projekty, szkolenia, skierowane m.in. do nauczycieli i dyrektorów szkół, pedagogów i psychologów szkolnych, które wpisują się w obszar edukacji, a w szczególności wychowania i profilaktyki.

Reasumując, w podstawach programowych kształcenia ogólnego poczynawszy od wychowania przedszkolnego, przez szkoły podstawowe aż do szkół ponadpodstawowych - są uwzględnione treści związane z rozwijaniem empatii i odpowiedzialności uczniów oraz przeciwdziałaniem przemocy, m.in. w Internecie. Na wszystkich etapach edukacyjnych jest położony nacisk na kształtowanie oraz wzmacnianie kompetencji społecznych i obywatelskich uczniów.

Szkoły podstawowe i ponadpodstawowe są zobowiązane do realizacji postulowanej tematyki na zajęciach edukacyjnych, których katalog zostanie rozszerzony - od roku szkolnego 2025/2026 - o dwa nowe przedmioty: edukację obywatelską i edukację zdrowotną.

Niezależnie od powyższego, Minister Edukacji dokłada wszelkich starań, by wprowadzić niezbędne zmiany systemowe. Obecnie, w ramach reformy polskiego systemu edukacji, realizowany jest przez Instytut Badań Edukacyjnych - Państwowy Instytut Badawczy - na zlecenie Ministerstwa Edukacji - m.in. projekt mający na celu opracowanie profilu absolwenta szkół ponadpodstawowych, uwzględniający zmiany w kształceniu ogólnym oraz tworzenie nowoczesnych standardów edukacyjnych. Dotychczas opracowano profil absolwenta szkoły podstawowej. W okresie 2025-2027 planowane jest przygotowanie kompleksowej zmiany podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, do wprowadzenia w szkole podstawowej od 2026 r., a w szkołach ponadpodstawowych od 2027 r.

Z poważaniem

Małgorzata Szybalska
Dyrektor
/ – podpisano cyfrowo/